DOMSTOLENS DOM (fjärde avdelningen)

den 2 april 2009 *

I mål C-83/08,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, framställd av Thüringer Finanzgericht (Tyskland) genom beslut av den 28 november 2007, som inkom till domstolen den 25 februari 2008, i målet

Glückauf Brauerei GmbH

mot

Hauptzollamt Erfurt,

meddelar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden K. Lenaerts samt domarna T. von Danwitz, R. Silva de Lapuerta, E. Juhász och G. Arestis (referent),

* Rättegångsspråk: tyska.

generaladvokat: Y. Bot,
justitiesekreterare: handläggaren B. Fülöp,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 18 december 2008,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Glückauf Brauerei GmbH, genom H. Deiters, Rechtsanwalt, samt genom J. Werner, Steuerberater och Wirtschaftsprüfer,

— Greklands regering, genom O. Patsopoulou, S. Alexandriou och I. Pouli, samtliga i egenskap av ombud,

— Portugals regering, genom L. Inez Fernandes och C. Guerra Santos, båda i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom W. Mölls, i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 4.2 i rådets direktiv 92/83/EEG av den 19 oktober 1992 om harmonisering av strukturerna för punktskatter på alkohol och alkoholdrycker (EGT L 316, s. 21; svensk specialutgåva, område 9, volym 2, s. 100).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Glückauf Brauerei GmbH (nedan kallat Glückauf), ett bolag bildat enligt tysk rätt, och Hauptzollamt Erfurt (nedan kallat Hauptzollamt), angående den sistnämndas beslut att inte tillämpa nedsatt punktskatt på öl på nämnda bolag.

Tillämpliga bestämmelser

De gemenskapsrättsliga bestämmelserna

3 Enligt tredje skälet i direktiv 92/83 är det ”[f]ör att den inre marknaden skall fungera väl … viktigt att bestämma gemensamma definitioner för alla produkter i fråga”.

4 I sjunde skälet i detta direktiv anges att det behövs gemensamma lösningar beträffande öl framställt i små, oberoende bryggerier och etylalkohol framställd i små destillerier som tillåter medlemsstater att tillämpa nedsatta skattesatser på dessa produkter.

5 Enligt sjuttonde skälet i direktivet bör, i de fall då medlemsstater tillåts tillämpa nedsatta skattesatser, de nedsatta skattesatserna inte vålla snedvridning av konkurrensen inom den inre marknaden.

6 I artikel 4 i direktivet föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna får tillämpa nedsatta skattesatser, vilka får differentieras efter årsproduktionen vid bryggerierna i fråga, på öl bryggt av oberoende, små bryggerier med följande begränsningar:

— De nedsatta skattesatserna får inte tillämpas på företag som producerar mer än 200 000 hl öl per år.

— De nedsatta skattesatserna, som får understiga minimiskattesatsen, får inte sättas mer än 50 % under den nationella standardsatsen för punktskatt.

2. Vid tolkningen av bestämmelserna om de nedsatta skattesatserna skall med *oberoende, litet bryggeri* avses ett bryggeri som är juridiskt och ekonomiskt oberoende av andra bryggerier, som använder lokaler som är fysiskt skilda från andra bryggeriers

och som inte brygger på licens. Om två eller flera små bryggerier samarbetar och deras sammanlagda årsproduktion inte överstiger 200 000 hl, får de behandlas som ett enda oberoende, litet bryggeri.

3. Medlemsstaterna skall se till att de nedsatta skattesatser som de får införa tillämpas lika på öl som levereras till deras territorium från oberoende, små bryggerier i andra medlemsstater. De skall särskilt se till att ingen enskild leverans från någon annan medlemsstat belastas med högre skattesats än dess exakta inhemska motsvarighet."

Den nationella lagstiftningen

7 Artikel 4 i direktiv 92/83 införlivades med tysk rätt genom 2 § lag av den 21 december 1992 om beskattning av öl (Biersteuergesetz, BGBl. 1992 I, s. 2150) (nedan kallad BierStG). Där anges följande:

"…

2. Med undantag från vad som anges i punkt 1 nedsätts skattesatsen på öl som bryggts av oberoende bryggerier som har en sammanlagd årsproduktion som understiger 200 000 hl öl stegvis för varje 1 000 hl. …

3. Ett bryggeri som är juridiskt och ekonomiskt oberoende av andra bryggerier, som använder lokaler som är fysiskt skilda från andra bryggeriers och som inte brygger öl på licens ska anses som ett oberoende bryggeri. …

4. Bryggerier som är beroende av varandra och vars sammanlagda årsproduktion inte överstiger 200 000 hl kan anses som ett bryggeri för tillämpningen av den nedsatta skattesatsen.

…”

Tvisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

8 Glückauf, som har formen av ett bolag med begränsat ansvar, driver ett bryggeri. Det framgår av de inlagor som ingetts till domstolen att dess årsproduktion av öl inte överstiger 200 000 hektoliter.

9 Under år 2005 ägdes aktierna i Glückauf bland annat av Menz Beratungs- und Beteilungs GmbH (nedan kallat Menz), ett bolag bildat enligt österrikisk rätt, till 3 procent, och av Innstadt Brauerei AG (nedan kallat Innstadt), ett bolag bildat enligt tysk rätt, till 48 procent. Dessa två bolag ägde således tillsammans 51 procent av aktierna i Glückauf.

10 Ägare till Innstadt var i sin tur bland annat Ottakringer Brauerei AG (nedan kallat Ottakringer), ett bolag bildat enligt österrikisk rätt, till 49 procent, och Menz, till 30,7

procent. S. Menz var samtidigt styrelseordförande i Ottakringer och delägare med företagsledande ansvar i Menz.

11 Ottakringers moderbolag och majoritetsägare var dessutom Getränke Holding AG, ett bolag bildat enligt österrikisk rätt. Det bolaget ägdes till sammanlagt ungefär 81 procent av familjerna Wenckheim (cirka 65 procent) och Menz (cirka 16 procent). Enligt Ottakringers bolagsordning har styrelseordföranden, det vill säga S. Menz, utslagsröst vid lika röstetal mellan de två styrelseledamöterna, C. Wenckheim och S. Menz.

12 Enligt begäran om förhandsavgörande omfattas Innstadt, i egenskap av intresseföretag, av Ottakringers koncernredovisning, enligt såväl IFRS-standarder (International Financial Reporting Standards) som den österrikiska handelslagen. Glückauf anges för sin del vara ägt av Innstadt till 48 procent.

13 Det är utrett att Innstadt och Ottakringer, vars sammanlagda årsproduktion överskred 200 000 hektoliter öl, under den i målet vid den nationella domstolen aktuella tidsperioden inte uppträdde på marknaden jämte Glückauf. Dessa bryggerier hade varken ingått några prisöverenskommelser, licensavtal eller vinstöverföringsavtal. De bedrev också obestridligen verksamhet på tydligt åtskilda regionala marknader med olika kundkrets och olika dryckessortiment. Det förekom inte heller någon gemensam marknadsföring av dessa företag.

14 Hauptzollamt kvalificerade inledningsvis Glückauf som ett bryggeri som var oberoende av Innstadt och av Ottakringer och tillämpade enligt 2 § 2 BierStG en nedsatt skattesats på öl från detta företag. Efter att ha fått veta att bolaget Menz sedan år 2001 ägde 3 procent av Glückauf, kom dock Hauptzollamt fram till att företaget var ekonomiskt

beroende av Ottakringer och återkrävde genom ett eftertaxeringsbeslut skillnaden mellan den punktskatt som skulle betalas enligt den nedsatta respektive enligt den normala skattesatsen.

15 Efter att ett klagomål avslagits, överklagade Glückauf ovannämnda eftertaxeringsbeslut till Thüringer Finanzgericht. Bolaget gjorde gällande att kriteriet om ekonomiskt oberoende ska tolkas mot bakgrund av syftet med direktiv 92/83 och de berörda bolagens uppträdande på marknaden. Förekomsten av ett ekonomiskt beroende skulle i förevarande fall nämligen bara kunna konstateras om de företag som är förbundna genom ett gemensamt ägande av en tredje part framstod och agerade som ett enda företag på marknaden.

16 Thüringer Finanzgericht frågar sig huruvida Hauptzollamts beslut att inte tillämpa den nedsatta skattesatsen enligt 2 § 3 BierStG är förenlig med artikel 4 i direktiv 92/83. Enligt den hänskjutande domstolen kontrollerar ingen av Glückaufs aktieägare direkt röstmajoriteten i bolaget eller är i stånd att, i kraft av avtalsbestämmelser, utöva ett avgörande inflytande över detta. Det beroende som antagits föreligga och som Hauptzollamt grundat sig på existerar bara genom en tredje part. Därför är det i detta fall endast kriteriet ekonomiskt oberoende som är i fråga.

17 Den hänskjutande domstolen frågar sig huruvida detta kriterium är uppfyllt när det finns personliga kopplingar, utan direkt ägande, som gör det möjligt för en tredje man att ingripa i beslutsfattandet i en bryggeriverksamhet. Den har därvid anfört att en tolkning av begreppet oberoende som begränsas till enbart en bedömning av hur bryggerierna uppträder på marknaden kan vara otillräcklig. Eftersom beroendet mellan olika bryggerier enligt den hänskjutande domstolen kan härröra inte bara från ekonomiska utan även från juridiska strukturer, ska det prövas vilken samlad effekt kriterierna ekonomiskt och juridiskt oberoende har.

18 Mot denna bakgrund beslutade Thüringer Finanzgericht att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfråga till EG-domstolen:

”Ska kriterierna juridiskt och ekonomiskt oberoende enligt artikel 4.1 i rådets direktiv 92/83 … för tillämpningen av de nedsatta skattesatserna mot bakgrund av skälen i direktivet tolkas så, att bryggerier som är juridiskt oberoende av varandra endast ska anses vara ekonomiskt beroende av varandra när bryggerierna i fråga inte kan uppträda på marknaden som av varandra oberoende konkurrenter, eller är det tillräckligt att det föreligger en faktisk möjlighet att utöva inflytande över bryggeriernas verksamhet för att kriteriet oberoende inte ska anses vara uppfyllt?”

Prövning av tolkningsfrågan

19 Den hänskjutande domstolen har ställt tolkningsfrågan för att få klarhet i huruvida villkoret i artikel 4.2 i direktiv 92/83, att ett bryggeri ska vara juridiskt och ekonomiskt oberoende av andra bryggerier för tillämpningen av den nedsatta skattesatsen på öl, ska tolkas så, att kriteriet ekonomiskt oberoende, mellan juridiskt oberoende bryggerier, endast avser dessa bryggeriers uppträdande på marknaden eller så, att detta kriterium inte längre är uppfyllt när någon har en faktisk möjlighet att utöva inflytande över bryggeriernas affärsverksamhet.

20 För att besvara den ställda tolkningsfrågan måste domstolen pröva innebörden av att ett bryggeri är ”juridiskt och ekonomiskt oberoende” av andra bryggerier i den mening som avses i artikel 4.2 i direktiv 92/83.

21 Domstolen erinrar inledningsvis om att det framgår av tredje skälet i direktiv 92/83, liksom av själva namnet på detta direktiv, att, för att den inre marknaden ska fungera väl, syftet med detsamma är att bestämma gemensamma definitioner för alla berörda produkter som ett led i en harmonisering av strukturerna för punktskatter på alkohol och alkoholdrycker. För att säkerställa en enhetlig tillämpning måste begreppen i direktivet ges en självständig tolkning, på grundval av de aktuella bestämmelsernas lydelse och direktivets ändamål (se analogt dom av den 1 april 2004 i mål C-389/02, Deutsche See-Bestattungs-Genossenschaft, REG 2004, s. I-3537, punkt 19, och av den 30 mars 2006 i mål C-495/04, Smits-Koolhoven, REG 2006, s. I-3129, punkt 17).

22 Enligt artikel 4.1 i direktiv 92/83 får medlemsstaterna tillämpa nedsatta skattesatser på öl bryggt av oberoende, små bryggerier som inte producerar mer än 200 000 hektoliter öl per år, förutsatt att de nedsatta skattesatserna inte sätts mer än 50 procent under den nationella standardsatsen för punktskatt.

23 I artikel 4.2 definieras ett oberoende, litet bryggeri som ett bryggeri som är juridiskt och ekonomiskt oberoende av andra bryggerier, som använder lokaler som är fysiskt skilda från andra bryggeriers och som inte brygger på licens. Vidare anges att om två eller flera små bryggerier samarbetar och deras sammanlagda årsproduktion inte överstiger 200 000 hl, får de behandlas som ett enda oberoende, litet bryggeri.

24 Det framgår således av ordalydelsen i artikel 4 i direktiv 92/83 att ett bryggeri som vill komma i åtnjutande av en nedsatt skattesats på öl måste uppfylla två villkor: ett

kvantitativt villkor, avseende den högsta tillåtna årsproduktionen av öl, och ett kvalitativt, avseende dess oberoende ställning i förhållande till andra bryggerier.

25 Enligt sjunde och sjuttonde skälen i direktiv 92/83 syftar direktivet, beträffande öl framställt i små, oberoende bryggerier, till gemensamma lösningar som tillåter medlemsstater att tillämpa nedsatta skattesatser på dessa produkter, dock utan att vålla snedvridning av konkurrensen inom den inre marknaden.

26 Av detta följer att direktiv 92/83 syftar till att undvika att den förmån en sådan nedsättning av punktskatterna innebär beviljas bryggerier vars storlek och produktionskapacitet skulle kunna medföra snedvridningar på den inre marknaden. Under dessa omständigheter avser kriterierna juridiskt och ekonomiskt oberoende i artikel 4.2 i detta direktiv att säkerställa att varje form av ekonomiskt eller juridiskt beroende mellan bryggerier leder till att den skatteförmån som den nedsatta skattesatsen på öl utgör inte kan tillämpas.

27 Denna bestämmelse fordrar således, med hänsyn till syftet med direktiv 92/83, att de små bryggerierna med en årsproduktion av öl på under 200 000 hektoliter verkligen är oberoende av andra bryggerier, såväl vad gäller deras juridiska och ekonomiska struktur som beträffande hur deras produktion är strukturerad, genom att de använder lokaler som är fysiskt skilda från andra bryggeriers och inte brygger på licens.

28 I det sammanhanget innebär uttrycket ”bryggeri som är juridiskt och ekonomiskt oberoende av andra bryggerier”, i den mening som avses i artikel 4.2 i direktiv 92/83, att det ska prövas huruvida det föreligger ett juridiskt beroende mellan de berörda bryggerierna, bland annat på ledningsnivå eller vad gäller ägarandelar eller rösträtt

i bolagen, eller ett ekonomiskt beroendeförhållande som kan påverka dessa bryggeriers möjlighet att självständigt fatta affärsbeslut.

29 Det ska tilläggas att syftet med oberoendekriteriet är att säkerställa att den nedsatta punktskattesatsen faktiskt kommer de bryggerier till godo för vilka storleken är ett hinder och inte dem som ingår i en koncern. Mot den bakgrunden är det viktigt, för att enbart de bryggerier som faktiskt är juridiskt och ekonomiskt oberoende ska omfattas av artikel 4.2 i direktiv 92/83, att oberoendekriteriet inte snedvrids av rent formella skäl, exempelvis genom rättsliga konstruktioner mellan olika små, påstått oberoende bryggerier som i själva verket utgör en ekonomisk gruppering vars produktion överstiger gränserna i artikel 4 i direktiv 92/83 (se analogt dom av den 29 april 2004 i mål C-91/01, Italien mot kommissionen, REG 2004, s. I-4355, punkt 50).

30 I det nationella målet utgick rätten från att Glückauf är juridiskt oberoende av andra bryggerier, inklusive Innstadt, Ottakringer och Menz. Tolkningsfrågan syftar till att få klarhet i om bedömningen av kriteriet ekonomiskt oberoende uteslutande ska grunda sig på de berörda bryggeriernas faktiska uppträdande på marknaden, eller om tvärtom den omständigheten att samma person kan utöva inflytande över dessa bryggeriers affärsverksamhet kan räcka för att konstatera att detta kriterium av ekonomiskt slag inte är uppfyllt.

31 Begreppet ekonomiskt oberoende i den mening som avses i artikel 4.2 i direktiv 92/83 hänvisar därvid, såsom framgår av punkt 28 ovan i förevarande dom och såsom kommissionen har betonat i sitt skriftliga yttrande, till det berörda bryggeriets möjlighet att självständigt fatta affärsbeslut.

32 I det nationella målet uppgav rätten att S. Menz, som ingår i ledningen för både Ottakringer och Menz, kan påverka affärsbesluten i Glückauf gentemot Innstadt,

Ottakringer och Menz. Enligt den nationella domstolen kan S. Menz, med tanke på ägarstrukturen i dessa olika bryggerier och rösträttsbestämmelserna i Ottakringer, rent faktiskt utöva inflytande över Glückaufs affärsverksamhet trots att han inte har något direkt ägande i det bolaget, och han kan åstadkomma att Glückaufs intressen och beslutsfattande sammanstrålar med Innstadts såväl som med Ottakringers.

33 I en sådan situation som den i det nationella målet, som kännetecknas av att det finns strukturella kopplingar mellan olika bryggerier i form av ägande och rösträtt och som leder till att en och samma person, som har ledningsuppgifter i flera av de berörda bryggerierna, – oavsett sitt faktiska uppträdande – har möjlighet att påverka deras affärsbeslut, medför att dessa bryggerier inte kan betraktas som ekonomiskt oberoende av varandra i den mening som avses i artikel 4.2 i direktiv 92/83.

34 Mot den bakgrunden skulle det, med hänsyn till att Innstadt och Ottakringer, enligt de uppgifter som den hänskjutande domstolen har redovisat, producerar mer än 200 000 hektoliter öl per år, strida mot villkoren om årsproduktionen av öl i artikel 4.1 i ovannämnda direktiv att bevilja Glückauf nedsatt punktskatt på öl.

35 Vad gäller den eventuella påverkan på de berörda bryggeriernas uppträdande på marknaden i avsikt att avgöra deras ekonomiska oberoende, ska det påpekas, för det första, att det i artikel 4.2 i direktiv 92/83 redogörs för bryggeriernas juridiska och ekonomiska struktur utan att någon uttrycklig hänvisning görs till deras uppträdande på marknaden. För det andra går det inte heller att av de berörda bryggeriernas närvaro på skilda marknader med skilda produktsortiment dra slutsatsen att dessa bryggerier är ekonomiskt oberoende av varandra, såsom kommissionen har påpekat. Detta kan tvärtom vara ett uttryck för en medveten strategi beslutad på koncernnivå för att undvika eller mildra den interna konkurrensen mellan dessa företag.

36 Av vad som anförts följer att den ställda tolkningsfrågan ska besvaras på följande sätt. Artikel 4.2 i direktiv 92/83 ska tolkas så, att i en situation som kännetecknas av att det finns strukturella kopplingar i form av ägande och rösträtt och som leder till att en och samma person, som har ledningsuppgifter i flera av de berörda bryggerierna, – oavsett sitt faktiska uppträdande – har möjlighet att påverka deras affärsbeslut, medför att dessa bryggerier inte kan betraktas som ekonomiskt oberoende av varandra.

Rättegångskostnader

37 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (fjärde avdelningen) följande:

Artikel 4.2 i rådets direktiv 92/83/EEG av den 19 oktober 1992 om harmonisering av strukturerna för punktskatter på alkohol och alkoholdrycker ska tolkas på följande sätt: I en situation som kännetecknas av att det finns strukturella kopplingar i form av ägande och rösträtt och som leder till att en och samma person, som har ledningsuppgifter i flera av de berörda bryggerierna, – oavsett sitt faktiska uppträdande – har möjlighet att påverka deras affärsbeslut, medför att dessa bryggerier inte kan betraktas som ekonomiskt oberoende av varandra.

Underskrifter